

Lengvas skaitymas

Informacija, kaip rašyti lengvai skaitomus tekstus

Ulla Bohman – MTM, Švedija

Turinys

Kas yra lengvas skaitymas	3
Informacijos prieinamumas - žmogaus teisės	
Sunkumai skaitytojui - iššūkiai rašytojui	
Turinys	6
Dėmesys skaitytojui	
Prioritetų radimas informacijoje	
Kalba	10
Kasdieniniai žodžiai	
Sinonimai	
Dvigubos prasmės žodžių vengimas	
Išsireiškimų vengimas	
Santrumpos	
Sukonkretinimas	
Aktyvaus kalbančiojo pozicija	
Aiškus siuntėjas – gavėjas (mes - tu)	
Skaičiai	
Sakiniai – paprasti ir tikslūs	
Informacinės eilutės padeda skaitytojui	
Maketavimas	20
Aiškiai ir paprastai	
Tarpai tarp eilučių	
Eilučių lūžiai	
Vizualiniai blokai ir tarpai tarp stulpelių	
Šriftas	
Paveikslėliai	25
Piktogramos, simboliai ir paveikslėliai papildantys tekstą	
Lengvas skaitymas internete	29
Internetas ir skaitymo įgūdžiai	
Informacijos radimas internete	
Struktūra ir navigacija yra vienodai svarbūs	
Tekstas internete	
Maketavimas ir iliustracijos internete	
Santrauka	34

Kas yra lengvas skaitymas?

Lengvas skaitymas – tai metodas, kuris padeda pritaikyti informacijos perteikimo turinį, kalbą, formą ir paveikslėlius tikslinei grupei, turinčiai skaitymo ir informacijos suvokimo sunkumų.

Norėdami pateikti informaciją lengvai skaitoma forma, Jūs turite žinoti apie savo skaitytojo negalią ir sunkumus su kuriais jis susiduria.

Lengvai skaitomos informacijos komponentai:

- Trumpas tekstas
- Akcentai į svarbiausius aspektus
- Loginė ir nuosekli struktūra
- Paprasti ir aiškūs žodžiai
- Paprasta sakinio struktūra
- Patrauklus išdėstymas
- Aiškus šriftas
- Paveikslėliai, kurie papildo tekstą

Informacijos prieinamumas – žmogaus teisės

Gauti informaciją yra žmogaus teisė. Neįgaliųjų teisių konvencijos tikslas – užtikrinti visų neįgaliųjų lygiateisį naudojimąsi visomis žmogaus teisėmis nepriklausomai nuo negalios. Kiekvienas žmogus turi teisę dalyvauti visuomenės gyvenime, o tam reikia informacijos.

Rask – skaityk – suprask

Prieinama informacija – tai informacija, kurią lengva rasti, perskaityti ir suprasti. Pirmoji kliūtis asmeniui, turinčiam skaitymo sunkumų, yra informacijos radimas. Dažniausiai skaitytojas nežino kur ieškoti informacijos, todėl svarbu padėti ją rasti.

Kai informacija randama – svarbu, kad ji būtų lengvai skaitoma. Tai reiškia, kad pateikimas, išdėstymas ir struktūra turi būti aiškūs ir lengvai suprantami. Skaitytojas turi lengvai suprasti, kur tekstas prasideda ir baigiasi. Šriftas turi būti lengvai suprantamas.

Ir, pagaliau, turinys turi būti lengvai suprantamas, parašytas lengvai skaitoma kalba.

Skaitytojo sunkumai – rašytojo iššūkiai

Sutrikusio intelekto asmenims dažnai būna per sunku suprasti rašytinę informaciją. Daugelis jų nėra skaitytojai ir gali suprasti tik šnekamąją informaciją. Arba gali skaityti tik spausdintą informaciją su nuotraukomis ar simboliais.

Daugelis skaitytojų turi šiuos sunkumus:

- skaito labai lėtai, greitai pavargsta
- gali susikoncentruoti tik trumpą laiką
- negali matyti viso teksto vaizdo
- negali pamatyti, kas yra svarbu tekste
- nesidomi skaitymu
- negeba skaityti raiškiai (be stabtelėjimų, intonacijos, atsikvėpimų, pauzių ir pan.)
- supratimo sunkumai

Kai ruošiama lengvai skaitoma informacija labai svarbu įvertinti visus šiuos aspektus: turinys, kalba, išdėstymas ir vaizdumas.

- Turinys
 - Kalba
 - Maketas/ forma
 - Paveikslėliai/iliustracijos
- Sutrikusio intelekto asmuo

Turinys

Kas yra Jūsų skaitytojas?

Ką norite pasakyti savo skaitytojui?

Kodėl Jūs norite tai pasakyti savo skaitytojui?

Ką Jūsų skaitytojas jau žino šia tema?

Ar Jūsų skaitytojui ši informacija įdomi?

Kada Jūsų skaitytojas gaus informaciją?

Kaip Jūsų skaitytojas gaus informaciją?

Į šiuos klausimus svarbu atsakyti prieš pradėdant ruošti lengvai skaitomą informaciją. Atsakymai padės Jums atsirinkti ką reikia įtraukti, o ko atsisakyti lengvai skaitomame tekste.

Sutelkite dėmesį į skaitytoją

Tekste dažnai reikalinga paaiškinamoji informacija, kurios skaitytojas gali stokoti, taip pat konteksto ir specifinių žodžių paaiškinimai.

Naudingas požiūris į tekstą yra šis:

**Skaitytojas turi gauti visą informaciją,
kurios jam reikia,
kad suprastų tekstą iš teksto**

Kartais pakanka įterpti paaiškinamąjį žodį.

Pavyzdžiui

“Afrikos šalyje Burkina Fase...”

Kada ir kaip?

Laikas ir informacijos kanalai taip pat turi įtakos turiniui. Jei Jūs skaitote informaciją apie pilį stovėdamas šalia pilies, turinys gali būti skirtingas, palyginus su informacija, kurią Jūs skaitytumėte apie pilį namuose. Fonas ir įsivaizdavimas bus kitokie.

Jei informacija yra visiškai nauja Jūs turite padėti skaitytojui pamatyti kontekstą. Jei informacija apibendrinama arba apie tai, ką skaitytojas jau žino – tokios informacijos turinys bus kitoks.

Prioritetų radimas informacijoje

Jei turite menkus skaitymo įgūdžius Jūs sugaišite daug laiko skaitydamas net ir trumpą paragrafą ir tai Jums kainuos daug protinių bei fizinių pastangų. Todėl lengvai skaitomas tekstas turi būti kuo trumpesnis ir neprarasti savo turinio.

Svarbu padėti savo skaitytojui suprasti, kas yra svarbu; atidžiai pasirinkti turinį, gerai susisteminti informacija ir pradėti nuo svarbiausios informacijos.

Pavyzdys

JT Neįgaliųjų teisių konvencija

Valstybės, šios Konvencijos Šalys, imasi veiksmingų ir atitinkamų priemonių, kad pašalintų neįgaliųjų diskriminavimą visais klausimais, susijusiais su santuoka, šeima, tėvyste (motinyste) ir asmeniniais santykiais, lygiai su kitais asmenimis. (Originali versija 23 straipsnis)

Kas yra prioritetinga informacija jūsų skaitytojui šiame straipsnyje?

Neįgalieji turi teisę gyventi šeimos gyvenimą.

ar

Neįgalieji turi teisę į privatų gyvenimą.

ar

Įstatymai užtikrina, kad neįgalieji turi lygias teises į seksą, vedybas ar tėvystę.

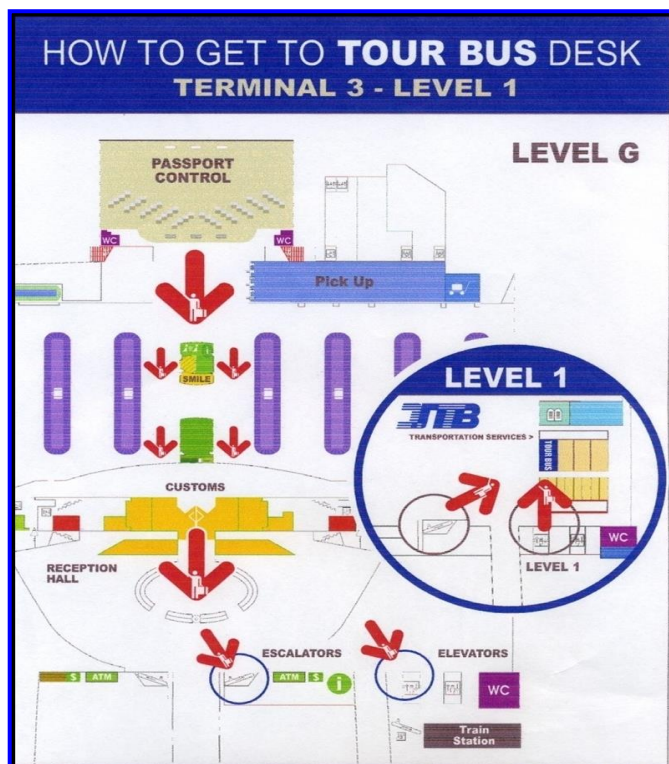
ar

Valstybė turėtų suteikti neįgaliesiems paramą, kad jie galėtų gyventi šeimyninį gyvenimą.

ar

Ar norėtumėte sukurti lengvai skaitomą šio straipsnio versiją?

Tai yra pavyzdžiai, kuriuos turi prisiminti rašantysis lengvai skaitomą tekstą.

Tai žemėlapis, nurodantis, kaip rasti Turistinio autobuso biurą Ben Guriono oro uoste Tel Avive. Tai geras pavyzdys, kai informacija nėra orientuota į skaitytoją

Žemėlapis turi prasidėti nuo nuorodos „Jūs esate čia“, nes nuo ten Jūs galite pradėti ieškoti Turistinių autobusų biuro. Bent 50 proc. informacijos šiame žemėlapyje yra nesvarbi ir nereikalinga.

Susisteminkite informaciją pagal prioritetus ir visada pateikite papildomos informacijos apie tai, į ką kreiptis, jei skaitytojas turės klausimų ar jam reikės daugiau informacijos.

Rašytojo pasitikrinimo sąrašas

- Su kokias sunkumais skaitytojas gali susidurti?
- Ar mano pasirinktas turinys, yra susijęs su mano skaitytojui?
- Ar galiu sutrumpinti informaciją?
- Ar tekstas prasideda nuo svarbiausios informacijos?

Kalba

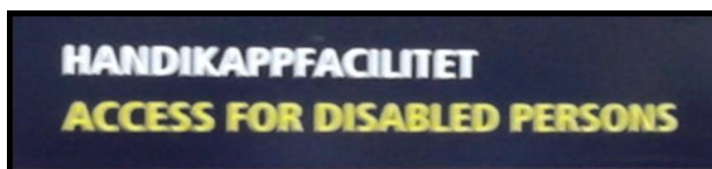
Lengvai skaitomo teksto turinys ir kalba turėtų būti konkretūs.

Lengvai skaitomos kalbos charakteristika:

- Kasdieniniai/įprastiniai žodžiai
- Tų pačių žodžių naudojimas, sinonimų vengimas
- Dvigubos ar perkeltinės reikšmės žodžių vengimas
- Išsireiškimų vengimas
- Atsargus santrumpų vartojimas
- Sukonkretinimas
- Aktyvaus kalbančiojo pozicija
- Aiškus siuntėjas ir gavėjas (mes – tu)
- Informacinės antraštės
- Skaičiai

Kasdieniniai žodžiai – žodžiai, kuriuos mes kasdien matome

Lengvai skaitomas žodis ne būtinai turi būti trumpas žodis, ar lengvai rašomas žodis. Žodžiai, kuriuos mes retai naudojame ir kuriuos retai matome tekste yra priskiriami prie sudėtingų žodžių. Lengvai skaitomame tekste Jūs visada turėtumėte naudoti kasdieninius žodžius.

Šis ženklas viršuje buvo naudojamas pažymėti neįgaliesiems pritaikytą tualetą Švedijos oro uoste. Turėtų būti naudojamas aiškesnis ženklas, kuris pavaizduotas dešinėje.

Kartais reikia naudoti sunkų ir neįprastą žodį. Jei pradžioje žodis yra paaiškinamas, tada jį galima naudoti tekste. Kartais žodžio paaiškinimui reikia pridėti vieną ar du sakinius.

Pavyzdžiui

JT Neįgaliųjų teisių konvencija teigia, kad visi turi vienodas teises. Konvencija yra susitarimas, kurį visos Jungtinių Tautų šalys partnerės pasirašė.

Kartais neįprastą žodį galima paaiškinti naudojant ankstesniame skyriuje minėtą techniką.

- **Žmogus susirgo erkiniu encefalitu**
- **Žmogus susirgo erkinio encefalito liga**
- **Šalyje Burkina Fase...**
- **Afrikos šalyje Burkina Fase...**

Sudėtinga

Paprasta

Maistas	pusryčiai; pietūs, vakarienė
Mašina	automobilis, skalbimo mašina
Teatras	kino teatras, dramos teatras, muzikinis teatras
Paros metas	rytas, vakaras, diena
Charizma	gebėjimai, talentai,
Žavesys	patrauklumas
Mačas	rungtynės

Sinonimai

Mokykloje mus mokė, kad tekste nereikėtų kartoti to paties žodžio kelis kartus. Reikėtų vartoti sinonimus. Lengvai skaitomame tekste yra priešingai. Jūs turėtumėte kartoti tą patį žodį, siekiant padėti skaitytojui iššifruoti tekstą.

Pavyzdžiui

Jonas turi šunį. Kudlotas draugas seka iš paskos, kur jis beeitų. Biglis mėgsta saldumynus ir jam patinka, kai kasomas jo pilvas. Keturkojui išdykėliui 10 metų, bet jis vis dar elgiasi, kaip šunytis.

Skaitytojas gali interpretuoti, kad pasakojama apie keturis skirtingus gyvūnus, kurie yra draugai. Žemiau pateiktą versiją yra lengviau suprasti.

Jonas turi šunį. Šuns vardas Biglis. Biglis seka Joną, kur jis beeitų. Biglis mėgsta saldumynus ir jam patinka, kai kasomas jo pilvas. Šuniui 10 metų, bet jis vis dar elgiasi, kaip šunytis.

Rašytojo pasitikrinimo sąrašas

- Tekste aš naudoju įprastus žodžius?
- Ar yra žodžių, kuriuos turėčiau paaiškinti?
- Ar aš vartoju sinonimus vietoj to, kad kartočiau tą patį žodį?

Dvigubos prasmės žodžiai

Yra keletas žodžių lietuvių kalboje, kurie turi dvigubą prasmę. Lengvai skaitomame tekste turėtumėte vengti dvigubos prasmės žodžių.

Maišyti = maišyti sriubą ar trukdyti

Kamštis = butelio kamštis ar kamštis gatvėje

Kinas = Kinijos gyventojas ar kino filmas

Indas = Indijos gyventojas ar virtuvės reikmuo

Vėžys = liga ar vandens gyvūnas

Vengti išsireiškimų

Išsireiškimų, metaforų reikėtų vengti lengva skaitomame tekste. Daugelis skaitytojų gali interpretuoti metaforą pažodžiui. Išsireiškimas „Kaip sviestu patepta“ neturi nieko bendra su sviestu. Tai reiškia, kad viskas sekasi puikiai. Arba išsireiškimas „Kaip šuniui penkta koja“ neturi nieko bendra su šunimi. Tai reiškia, kad kažkas yra nereikalingas.

Metaforas naudoti yra rizikinga, nes skaitytojas ir rašytojas gali turėti omenyje ne tą patį aspektą. Literatūros supratimas priklauso nuo skaitytojo amžiaus, lyties, kultūrinio patyrimo ir t.t. Nesupratimų rizika yra didelė.

Pavyzdžiui

- **Atrask aukso vidurį!**
= sutrumpinkite ilgą istoriją– atsisakykite detalių
- **Pyrago gabalėlis!**
= lengvas darbas ar veikla.
- **Nespręsk apie knygą iš jos viršelio!**
= negali vertinti vien tik pagal išvaizdą.

Santrumpos

LR kai kuriems ūkio subjektams PVM mokėti nereikia.

Norint suprasti parašytą sakinį reikia turėti daug žinių. Reikia žinoti, kad LR ir PVM yra trumpiniai. Kitaip tariant, reikia žinoti žodžius, kurių trumpiniai parašyti.

Lengvai skaitomame tekste santrumpą turėtumėte naudoti tik tuo atveju, jei ji yra dažniau naudojama nei pilnas žodis.

Pavyzdžiui:

NATO pratybos Lietuvoje; lengviau suprasti, nei Šiaurės Atlanto sutarties organizacijos pratybos Lietuvoje.

Apie savo sprendimą praneškite SMS, nei apie savo sprendimą praneškite trumpąja žinute.

Pavyzdžiui

- **LR kai kuriems ūkio subjektams PVM mokėti nereikia = Lietuvos respublikoje kai kuriems ūkio subjektams antkainio mokėti nereikia.**
- **ECB kitais metais išleis 50 € banknotą = Europos centrinis bankas kitais metais išleis 50 € banknotą.**
- **Baltarusijoje statoma AE kelia didelę grėsmę Lietuvai = Baltarusijoje statoma atominė elektrinė kelia didelę grėsmę Lietuvai.**

Sukonkretinimas

Mes dažnai naudojame abstrakčias ir bendras sąvokas, kurios apima daug įvairių specialių prasmų. Tokie žodžiai kaip kultūra, aplinka, komunikacija ir sveikata yra gana dažni, tačiau abstraktūs. Pavyzdžiui žodis "komunikacija", gali būti suprantamas kaip mūsų tarpusavio bendravimas, taip pat, kaip transporto sistemos ar kaip elektroninis paštas.

Lengvai skaitomame tekste mes turime vengti šių abstrakčių žodžių. Jei norite naudoti žodį komunikacija, įsitikinkite, kad skaitytojas tiesiogiai supras apie kokią komunikaciją yra kalbama.

Pavyzdžiui

Komunikacija Stokholme yra bloga. Miesto autobusai dažnai vėluoja.

Rašytojo pasitikrinimo sąrašas

- Ar tekste aš naudoju dvigubos prasmės žodžius?
- Ar aš naudoju išsireiškimus ir metaforas?
- Ar aš naudoju santrumpas?
- Ar aš naudoju abstrakčius žodžius, kuriuos reikia paaiškinti?

Aktyvaus kalbančiojo pozicija

Teksto rašymas iš aktyvaus kalbančiojo pozicijos reiškia, kad skaitančiajam yra labai aišku, kas ir ką daro. Tekstas be aktyvaus veikėjo negali atsakyti į klausimą kas? Toks tekstas neįtraukia veiksmo dalyvaujančio asmens.

Tekstas iš aktyvaus kalbančiojo pozicijos lengviau suprantamas skaitytojo.

Pavyzdžiui

Pasyvus: Bilietas parduodamas autobuse.

Aktyvus: Autobuso vairuotojas parduos Jums bilietą.

arba

Jūs pats turite atsispausdinti savo bilietą.

Svarbu žinoti visas informacijos detales, kad informaciją galima būtų parašyti iš aktyvaus kalbančiojo pozicijos.

Aiškus siuntėjas –gavėjas (mes - Tu)

Tiesioginės nuosakos tekstas iš aktyvaus kalbančiojo pozicijos yra daug lengviau suprantamas.

Pavyzdžiui

Mes kviečiame Tave į vakarėlį šeštadienį.

ar

Mes norime, kad Tu ateitum į mūsų vakarėlį šeštadienį.

vietoj:

Kvietimas į vakarėlį šeštadienį!

Skaičiai

Yra keletas sunkumų su skaičiais tekstuose. Tekstą su daug skaičių ir skaitmenų yra sunku skaityti ir skaičių prasmę dažnai yra sunku suprasti.

Todėl svarbu žinoti:

- Ką aš noriu pasakyti tekste naudodamas skaičius?
- Ar tikrai yra svarbu pateikti tikslią statistinę informaciją ar pakanka tik konstatuoti faktą?

Pavyzdžiui:

Baltijos jūroje žvejai šiemet pagavo 34% žuvies daugiau, nei pernai = Baltijos jūroje žvejai šiemet pagavo daugiau žuvies, nei pernai

Štai keletas pavyzdžių, kaip galima rašyti skaičius lengvai skaitoma kalba:

1-12	žodis arba skaitmuo, priklausomai nuo to, kas aiškiau pačiam skaitančiajam
13-99	skaitmenys
100, 200	vienas šimtas, du šimtai
1000, 2000	vienas tūkstantis, du tūkstančiai
20 000	20 tūkstančių
20 000 000	20 milijonų

Mūsų biudžetas šiemet padidėjo.
Šiemet mes turime daugiau pinigų savo išlaidoms.

Dinozauras T Rex buvo 20 metrų ilgio.
Dinozauras T Rex buvo didelis, kaip autobusas.

Autobuso bilietas kainuoja 40 eurų.
Autobuso bilietas kainuoja tiek pat, kaip dvi porcijos ledų.

Sakiniai – paprastumas ir aiškumas

Sakinio struktūra turi būti labai paprasta. Venkite ilgų, sudėtinių sakinių. Geriau du trumpi sakiniai vietoj vieno ilgo.

Viena mintis ir viena informacija viename sakinyje

Įsitikinkite, kad visi žodžiai parašyti teisingai. Asmuo, turintis menkus skaitymo įgūdžius gali nesuprasti su klaidomis parašytų žodžių.

Informacinės antraštės – pagalba skaitytojui

Antraštės padeda skaitytojui suprasti teksto struktūrą. Informatyvios antraštė padeda skaitytojui suprasti apie ką yra tekstas ar teksto paragrafas. Jos padeda skaitytojui teisingai interpretuoti tekstą.

Todėl labai svarbu naudoti informacinės antraštes lengvai skaitomame tekste. Laikraščių antraštėse dažnai naudojamos metaforos ir žaidžiama žodžiais. Tokios antraštės paprastai suklaidina asmenis su menkais skaitymo įgūdžiais.

Pavyzdžiui:

**Vilniuje lietus pylė kaip iš kibiro
Vilniuje smarkiai lijo**

**Mokytojai jaučia atsakomybę dėl išleistų
į gyvenimą atžalų
Mokytojai jaučia atsakomybę dėl išleistų
į gyvenimą savo mokinių**

**Peilio ašmenimis vaikščioję anglai išsigelbėjo
paskutinę minutę
Anglai laimėjo futbolo rungtynes**

**Skaidulos – žarnyno šluota, valanti ligas
Skaidulos gerina žarnyno darbą**

Rašytojo pasitikrinimo sąrašas

- Ar tekstas parašytas iš aktyvaus kalbančiojo pozicijos?
- Ar yra aiškus siuntėjas ir gavėjas?
- Ar tekste yra skaičių? Ar jie svarbūs?
- Ar sakiniai aiškūs ir trumpi?
- Tik viena informacija viename sakinyje?

Maketavimas

Maketavimas turėtų būti toks:

- Aiškus ir paprastas
- Tarpai tarp eilučių
- Eilučių lūžiai
- Vizualiniai intarpai ir vertikalūs stulpeliai
- Šriftas

Aiškus ir paprastas

Svarbu, kad forma ir išdėstymas būtų gerai apgalvoti. Skaitytojui lengviau priimti informaciją, kai tekstas bei paveikslėliai yra pateikiami kaip įmanoma aiškiau ir su kiek įmanoma daugiau erdvės. Nebijokite tuščių vietų puslapyje. Protui patinka, kai akių dėmesys sutelkiamas tik į vieną dalyką vienu metu.

Tarpai tarp eilučių

Įsitikinkite, kad jūsų tekstas turi pakankamai gerus tarpus tarp eilučių. Rekomenduojamas tarpas tarp eilučių 1,5 karto. Viengubas tarpas tarp eilučių, kuris naudojamas šiame, yra pernelyg siauras lengvai skaitomam tekstui.

Eilučių lūžiai

Daugeliui skaitytojų sunku skaityti ilgas eilutes ir padaryti pauzę tinkamoje skaitomo sakinio vietoje. Todėl lengvai skaitomame tekste turėtų būti eilutės lūžis kiekvienos frazės pabaigoje. Nauja eilutė visada turėtų prasidėti po taško, kad skaitytojas galėtų padaryti pauzę tinkamoje vietoje. Norėdami išbandyti ar eilutės lūžis tinkamoje vietoje, perskaitykite parašytą tekstą garsiai. Jei skamba natūraliai, reiškia lūžis yra

tinkamoje vietoje. Štai taip atrodo lengvai parašytas tekstas su tinkamais tarpais tarp eilučių ir tinkamais eilučių lūžiais:

Daugeliui skaitytojų
sunku skaityti ilgas eilutes
ir padaryti pauzę
tinkamoje skaitomo sakinio vietoje.
Todėl lengvai skaitomas tekstas
turėtų turėti eilutės lūžį
kiekvienos frazės pabaigoje.
Nauja eilutė
visada turėtų prasidėti po taško.
Kad skaitytojas galėtų padaryti pauzę
tinkamoje vietoje.

Išsidėstymas ir lūžiai suteikia tekstui lengvumo ir paprastumo įspūdį. Skaitytojui tekstas neatrodo sunkus ir masyvus. Tekstas signalizuoja, kad jis yra lengvas ir kad jį įmanoma perskaityti.

Rekomenduojama, kad lengvai skaitomo teksto vienoje eilutėje nebūtų daugiau, kaip 50-55 simbolių, skaičiuojant raides ir tarpus. Skaityti ilgą eilutę lygiai taip pat sunku, kaip skaityti ilgą sakinį.

Vizualiniai intarpai/ blokai ir vertikalūs stulpeliai

Geriausia, kai viename puslapyje pateikiamas tik vienos rūšies ir vienos temos lengvai skaitomas tekstas. Kartais tekstą reikia parašyti stulpeliais. Tokiu atveju įsitikinkite, kad yra pakankamai didelis tarpas tarp dviejų stulpelių. Tarpai tarp stulpelių padės skaitytojui pamatyti teksto struktūrą.

Jei viename puslapyje pateikiami skirtingi tekstai taip pat galima naudoti vaizdinius blokus.

Pavyzdžiui:

Tai versija lengvai skaitoma kalba parašyto internetinio laikraščio 8 Sidor, kur matomi vizualinis blokas, puslapio dešinėje pusėje.

The screenshot shows the homepage of the news website '8 SIDOR'. At the top, there is a search bar and a navigation menu with categories: Start, Inrikes, Utrikes, Sport, Kultur, Vardags, Blogg, and Alla Väljare. Below the navigation, there are options for 'Språkhjälp' (language help) and 'Översätt' (translate). The main content area features a large image of a press conference with the headline 'Kärnkraften blir kvar i många år till' (Nuclear power stays for many years). Below the headline, there is a 'Lyssna' (listen) button and a short text snippet. To the right, there is a sidebar with a list of news items under the heading 'INRIKES' and 'UTRIKES'. The sidebar items include: 'Kärnkraften blir kvar i många år till', 'Romer ska få pengar av staten', 'Allt fler blir sjuka av stress', 'Sex bränder i Göteborg', 'Poliser sköt mot studenter', 'Israel skickar soldater till Västbanken', 'Många dör i malaria i Kongo-Kinshasa', 'Irland får kritik för hårda lagar mot abort', 'Minst 22 dödade av bomber i Irak', and 'Fyra dödades av terrorister i Israel'. At the bottom of the sidebar, there is a 'SPORT' section with the item 'Nu börjar fotbolls-EM'.

Čia pateikiami rašytojo pasitikrinimo sąrašai yra puikus vizualinių blokų naudojimo pavyzdys.

Rašytojo pasitikrinimo sąrašas

- Ar išdėstomas aiškus ir paprastas?
- Ar lengva pamatyti, kur tekstas prasideda ir kur baigiasi?
- Ar yra tinkamas tarpas tarp eilučių?
- Ar vienoje eilutėje nėra daugiau, kaip 50-55 simbolių?
- Ar eilučių lūžiai tinkamoje vietoje? Ar lengva skaityti tekstą garsiai?

Šriftas

Tyrimai rodo, kad nėra nustatyta, kuris šriftas skaitomas lengviausiai. Šriftai, kuriuos mes dažniausiai naudojame yra laikomi lengviausiai skaitomais. Taigi rinkdamiesi šriftą nesistenkite būti išskirtinai originalūs ir kūrybiški, nes išskirtinis šriftas gali paversti tekstą sunkiai skaitomu.

Nesinaudokite kūrybiškumu rinkdamiesi šriftą, nes tai padarys Jūsų tekstą sudėtingesniu.

Nesinaudokite kūrybiškumu rinkdamiesi šriftą, nes tai padarys Jūsų tekstą sudėtingesniu.

**Nesinaudokite kūrybiškumu
rinkdamiesi šriftą, nes tai padarys
Jūsų tekstą sudėtingesniu.**

Šrifto dydis taip pat yra svarbus. Šis tekstas maketuotas Times New Roman šriftu, 13 dydžiu. Priklausomai nuo šrifto, patariama nenaudoti mažesnio dydžio nei 12-14.

Bėgantis tekstas, kuris parašytas DIDŽIOSIOMIS RAIDĖMIS arba *kursyvu* yra sunkiai skaitomas.

Vizualus teksto vaizdas turi didelę įtaką. Svarbu ką pagalvojame žvilgterėję į tekstą: ar jis lengvai skaitomas, ar sunkiai? Jei susidaro įspūdis, kad tekstas sunkiai skaitomas, skaitytojas greičiausiai net nebandys jo skaityti.

Čia matome dvi JT Konvencijos, dėl moterų teisių, versijas švedų kalba.

Kuri versija kviečia Jus skaityti tekstą?

Mänskliga rättigheter – kvinnors rättigheter

När FN antog den allmänna Deklarationen om de mänskliga rättigheterna 1948, gällde dessa naturligtvis kvinnor i lika hög grad som män. I Artikel 2 stadgas att »envar är berättigad till alla de fri- och rättigheter, som uttalas i denna förklaring, utan åtskillnad av något slag, såsom ras, hudfärg, kön, språk, religion, politisk eller annan uppfattning, nationellt eller socialt ursprung, egendom, börd eller ställning i övrigt«.

Det stod snart klart att de allmänna mänskliga rättigheterna inte var ett tillräckligt starkt skydd för att skydda kvinnors mänskliga rättigheter och för att undanröja diskriminering av kvinnor. Efter erfarenheter av att kvinnors rättigheter förnekats, begränsats och på många håll helt satts ur spel började FN 1974 att på allvar arbeta för en separat konvention för kvinnors rättigheter. 1979 antogs så Kvinnokonventionen – CEDAW – av FN:s generalförsamling!

I mars 1980 godkändes den av Sverige som första land i världen och ratificerades i juli samma år. När tillräckligt många medlemsländer ratificerat Konventionen trädde den slutligen i kraft i september 1981. Idag har 185 av FN:s medlemsstater ratificerat Konventionen. Bland dem som inte ratificerat den kan USA och Somalia nämnas. Många länder har tyvärr omfattande reservationer mot olika delar av Kvinnokonventionen. Reservationerna gäller framförallt kvinnors rättigheter när det gäller reproduktion och arvsrätt. En ratificering av Kvinnokonventionen innebär att landet i fråga måste genomföra förändringar av lagar och regler så att dessa inte strider mot Konventionen. Därefter ska regeringen inom två år avge en rapport till Kvinnokommittén där de redovisar i vilken utsträck-

1 Om FN:s kvinnokonvention

Förenta Nationerna, FN, har bestämt att det ska finnas bestämmelser om mänskliga rättigheter. De mänskliga rättigheterna säger att alla människor är lika mycket värda och att män och kvinnor har samma rättigheter.

De mänskliga rättigheterna säger att alla är födda fria och att ingen människa ska bli diskriminerad. Att bli diskriminerad betyder att bli orättvist behandlad.

De länder som sagt ja till de mänskliga rättigheterna måste också se till att kvinnor och män har lika rättigheter när det gäller ekonomi, kultur, politik, och när det gäller hur de kan leva sina liv. Kvinnor blir ändå ofta diskriminerade.

Därför har FN också gjort en kvinnokonvention med bestämmelser för hur det ska bli slut på diskrimineringen av kvinnor. Det finns 30 bestämmelser i konventionen. 16 bestämmelser handlar om hur länderna ska göra, till exempel bestämma om lagar.

Länderna som sagt ja till Kvinnokonventionen har bestämt sig för att göra allt som behövs för att få slut på diskrimineringen. Nu är 185 länder med i Kvinnokonventionen.

3

Rašytojo pasitikrinimo sąrašas

- Ar pasirinkau įprastą šriftą?
- Ar šriftas pakankamo dydžio?
- Ar išvengta didžiųjų raidžių ir kursyvo?
- Ar puslapyje pakankamai erdvės ir tuščių vietų?

Paveikslėliai

Nuotraukos ir iliustracijos lengvai skaitomame tekste turėtų:

- Padėti skaitytojui suprasti
- Praturtinti tekstą
- Patikslinti teksto informaciją

Teksto derinimas su iliustracijomis padeda skaitytojui suprasti teksto turinį. Reikia vengti perkeltinės ar dvejetainės prasmės iliustracijų.

Pavyzdžiui, tekstas apie žmogaus būstą, neturėtų būti iliustruojamas inkilėlio nuotrauka. Tokį tekstą turėtų iliustruoti įprasto namo nuotrauka.

Niekada nerašykite teksto ant paveikslėlio. Teksto fonas visada turi būti vienspalvis.

Po paveikslėliu visada parašykite antraštę, kad patikslintumėte, kas pavaizduota.

Vad är en studiecirkel?

I en studiecirkel träffas ni för att lära er något som ni är intresserade av.
Ni träffas flera gånger på en särskild tid och veckodag.
En cirkelledare hjälper er med studierna.
I en studiecirkel lär ni av varandra.

I en studiecirkel lär vi oss tillsammans.

Pavyzdyje – Švedijos studijų asociacijos Studieförbundet Vuxenskolan studijų medžiaga. Teisingai parašytas lengvai skaitomas tekstas; pateikta iliustracija, kuri papildo tekstą. Iliustracijoje apačioje yra antraštė.

Paveikslėlis padeda identifikuoti apie ką yra tekstas ir padidina skaitytojo susidomėjimą. Gera idėja teksto kūrėjui pačiam padaryti reikiamą nuotrauką, kad tikslinis vaizdas pastiprintų identifikavimo etapą.

Piktogramos, simboliai ir vaizdinis palaikymas

Kai kuriems skaitytojams reikia iliustracijų, kad jie galėtų skaityti ir suprasti informaciją. Tai gali būti piktogramos, simboliai ar kitų rūšių vaizdinė informacija. Yra keletas standartizuotų simbolių, kuriuos galima nemokamai atsisiųsti internetu.

FUB – Švedijos nacionalinės sutrikusio intelekto asmenų asociacijos svetainėje, naudojama piktogramų, nuotraukų ir lengvai skaitomo teksto sinergija, kad palengvintų skaitytojui suprasti pateikiamą informaciją.

 <p>Klippan Västerås om FUB och framtiden</p>	 <p>Nyhet från Klippan</p>
 <p>Nytt album från Come Together</p>	

www.fub.se

29

Demokrati i riksdagen

Vem får rösta?
Du får rösta till riksdagen om du senast på valdagen fyller 18 år och om du är svensk medborgare.

Vad kan du rösta på?
Du kan rösta på ett parti.
Du kan också rösta på en person.
Det kallas att personrösta.

Om du vill rösta på en särskild person ska du sätta ett kryss på valsedeln vid personens namn.

Du får rösta till riksdagen om du senast på valdagen fyller 18 år och om du är svensk medborgare.

Du kan rösta på ett parti.

Du kan också rösta på en person.

Det kallas att personrösta.

Om du vill rösta på en särskild person ska du skriva ett kryss på valsedeln vid personens namn.

Kitas Švedijos studijų asociacijos Studieförbundet Vuxenskolan pavyzdys: tyrimo medžiaga pateikta lengvai skaitoma kalba su vaizdiniais paaiškinimais.

Rašytojo pasitikrinimo sąrašas

- Ar paveikslėliai lengvai suprantami?
- Ar paveikslėliai padeda suprasti tekstą?
- Ar galima pridėti paveikslėlių ir simbolių?

Apie lengvą skaitymą internete

Klausimai, kuriuos Jūs visada turėtumėte užduoti sau, prieš rašant lengva skaitomą tekstą internete:

- Ar informaciją galima lengvai rasti?
- Ar informaciją galima skaityti?
- Ar informaciją galima suprasti?

Šie trys klausimai dažnai pamirštami, kai kuriami tinklalapiai. Galvojama tik apie gerus skaitymo įgūdžius turintį skaitytoją arba skaitytojus, turinčius specialiųjų techninių poreikių.

Kai kurie skaitytojai geba klausyti informaciją, kitiems reikalingi paveikslėliai, video pristatymai ar gestų kalba. Ir daugumai skaitytojų, kurie turi menkus skaitymo įgūdžius reikia informacijos lengvai skaitoma kalba.

Internetas ir skaitymo įgūdžiai

Internetas reikalauja didesnių skaitymo įgūdžių nei informacija pateikta popieriuje. Vidutinis skaitytojas skaito tekstą pateiktą ekrane 25 proc. lėčiau nei tekstą atspausdintą popieriuje.

Kibernetinėje erdvėje kiekybiniu požiūriu yra labai daug informacijos. Pagrindinis iššūkis yra – surasti, perskaityti, suprasti aktualią informaciją ir ją pasidalinti.

Svetainėje pateikiama informacija dažniausiai neturi linijinės struktūros. Nėra apibrėžta kryptis, kaip reikėtų skaityti tinklalapį - kur pradėti ir kur eiti.

Įgudęs skaitytojas informacijos ieško naudodamas paieškos sistemas. Ir, kai įgudęs skaitytojas randa reikiamą informaciją,

jis gali perskaityti ir suprasti tekstą. Tačiau labai dažnai tai per sudėtingas iššūkis asmeniui su protine negalia.

Tekstas netampa prieinamu, jei jis patalpintas internete.

Kaip rasti informaciją internete

Lengvai skaitomas tekstas internete turi būti lengvai randamas. Svarbu, kad pritaikytoje svetainėje būtų aiški loginė seka. Labai dažnai specialiųjų poreikių skaitytojus reikia informuoti ir apmokyti, kur ir kaip galima surasti lengvai skaitomą informaciją. Apmokytas skaitytojas palaiapsniui pats gebės susirasti jį dominančią informaciją.

Struktūros ir navigacijos kokybės svarba

Svarbu, kad lengvai skaitomą informaciją galima būtų lengva rasti. Taip pat labai svarbu sumažinti pasiklydimo informacijos gausoje riziką.

Lengvai skaitomame tinklapyje turi būti lengva naršyti ir jis turi turėti aiškią struktūrą. Struktūra turi aiškiai nukreipti skaitytoją kur eiti ir kur skaityti.

Gera struktūra yra tada, kai pirmiausiai pateikiama trumpa santrauka, o tik po to nukreipiama į didesnę informacijos kiekį.

Pavyzdžiui

Kas yra lengvas skaitymas?

Lengvas skaitymas tai informacija, kurią yra lengva rasti, lengva skaityti ir lengva suprasti asmenims, turintiems skaitymo sunkumų.

Lengvai skaitoma informacija yra aiški, logiška ir struktūruota.

Tekstas parašytas naudojant dažnai vartojamus žodžius.

Sakiniai yra trumpi, lengvai skaitomi ir suprantami.

Teksto išdėstymas erdvus ir praturtintas paveikslėliais, kurie padeda skaitytojui suprasti turinį.

Ar norite sužinoti daugiau apie lengvą skaitymą?

Pažiūrėkite ir paskaitykite čia [//link to new page//](#)

Spustelkite čia ir pažiūrėkite filmą apie lengvą skaitymą [//link to video//](#)

Ar turite klausimų apie lengvą skaitymą?

Paskambinkite mums, telefono Nr. 8 45 582598

Arba atsiųskite mums elektroninį laišką [//link to e-mail//](#)

Tekstas internete

Tokios pat rekomendacijos taikomos lengvai skaitomam tekstui internete, kaip ir spausdintam tekstui. Jis turi būti parašytas paprastu ir suprantamu būdu.

Skaitytojas turėtų gauti visą informaciją, kurios jam reikia iš paties teksto. Bet, kadangi sunkiau skaityti ekrane, nei popieriuje, tekstas internete turi būti dar paprastesnis ir trumpesnis nei spausdintos teksto versijos. Idealiu atveju jis neturėtų slinkti. Geriausia būtų, kad visas tekstas tilptų ekrane.

Maketavimas ir iliustracijos internete

Asmenims, su ribotais skaitymo įgūdžiais, yra sunku sekti eilutes, rasti eilutes, rasti sakinių eilutėje. Jie dažnai pameta informaciją, jei reikia slinkti tekstą. Per klaidą, praleidžiami vienas ar kelis sakiniai, todėl informacija tampa nebesuprantama. Reikiamos vietos radimas tekste gali būti didelis iššūkis. Dažnai tai trunka per ilgai ir skaitytojas pasiduoda.

Paveikslėliai yra svarbi maketavimo dalis. Tokios pat rekomendacijos taikomos paveikslėlių naudojimui lengvai skaitomame internetiniame tekste, kaip ir spausdintame tekste. Informatyvių iliustracijų naudojimas kartu su lengvai skaitomu tekstu padeda skaitytojui suprasti teksto turinį.

Būkite atsargūs, talpindami iliustracijas internete. Paveikslėlį galima dėti prieš tekstą, po teksto ar šalia teksto. Grubi klaida yra paveikslėlio įterpimas teksto viduryje. Toks maketavimas apsunkina ir skaitymą ir supratimą. Tai trikdo visus skaitytojus!

Pavyzdžiui

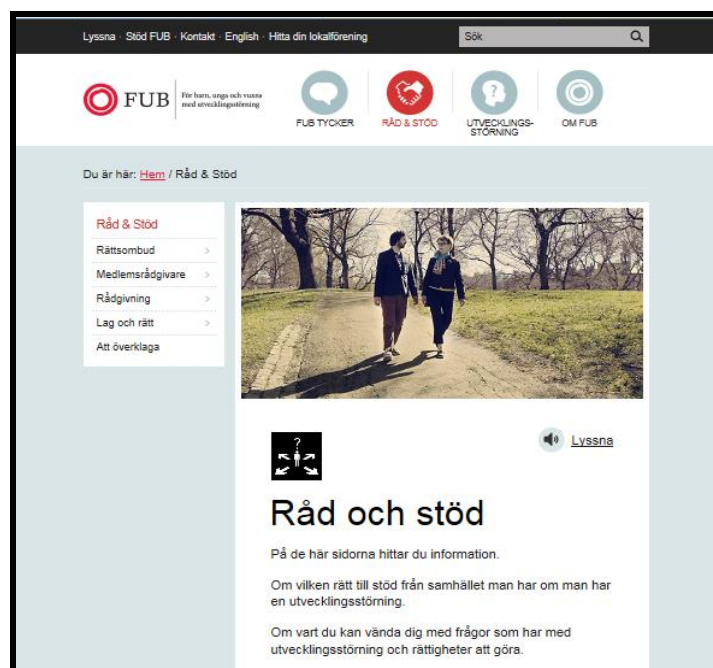
Būkite atsargūs, talpindami nuotraukas ar iliustracijas internete.

Galima pradėti paveikslėlį po paveikslėlį šalia paveikslėlio Toks skaitymą ir skaitytojus!

nuo paveikslėlio arba įdėti tekstu. Arba galima dėti teksto. Šiurkšti klaida yra įterpimas teksto viduryje. maketavimas apsunkina ir supratimą. Tai trikdo visus

Du pavyzdžiai lengvai skaitomų svetainių, kuriose tekstas, išdėstymas, iliustracijos parinktos ir sumaketuotos tikslingai, kad informaciją būtų lengva skaityti ir suprasti www.fub.se ir www.8sidor.se

www.fub.se

www.8sidor.se

Apibendrinimas

Ši mokomoji medžiaga yra sukurta pagal Erasmus projektą Puzzle – plėtojant lengvo skaitymo formatus žmonėms su proto negalia. Tai dalis intelektualinio produkto mokymosi medžiagos, kuri akcentuota į tai, kaip įgyvendinti lengvo skaitymo metodą rašant tekstus, kad šie žmonės galėtų skaityti ir suprasti.

Lengvai skaitoma informacija yra lengvai randama, lengvai skaitoma ir lengvai suprantama asmenims, turintiems specialių skaitymo sunkumų.

Tai informacija, kuri turi aiškią ir logišką struktūrą. Tekstas parašytas naudojant paprastus žodžius. Sakiniai yra trumpi, paprastai skaitomi bei suprantami. Tekstas erdvus, praturtintas paveikslėliais, kurie padeda skaitytojui suprasti turinį.

Jūs turite pažinti savo skaitytoją, žinoti jo poreikius, gebėjimus ir susidomėjimą konkrečia tema. Jūs taip pat turite gerai žinoti temą. Nevartokite bendrųjų sąvokų ir tariamosios nuosakos. Lengva skaitomas tekstas turi parodyti kas ir ką veikia, o ne tai, kas yra daroma.

Kaip rašytojas Jūs esate atsakingas už savo skaitytojo „palydėjimą“ per tekstą. Jūs esate atsakingas už informacijos atrinkimą, nereikšmingos informacijos atsisakymą ir dėmesio sutelkimą į svarbiausius akcentus.

Žmogus turi teisę į informacijos gavimą. Ir jei aš turiu skaitymo sunkumų, turiu teisę gauti informaciją lengvai skaitoma kalba!